

MARCIN PRZESTRZELSKI

PRZEDAWNIEŃ WYKONANIA KARY ORZECZONEJ WYROKIEM ŁĄCZNYM

A limitation of the punishment execution related to aggregated sentences

Streszczenie

Artykuł porusza problem przedawnienia wykonania kary, która została wymierzona w wyroku łącznym. Przypominając dotychczasowe poglądy w tej kwestii autor przekonuje, że ustawowe terminy przedawnienia wykonania kary powinny odnosić się do kary łącznej lub kary orzeczonej na podstawie art. 91 § 3 k.k., a nie do kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa objęte wyrokiem łącznym. W konsekwencji przedawnienie wykonania kary winno być liczone od dnia uprawomocnienia się wyroku łącznego, nie zaś od uprawomocnienia się jednostkowych wyroków skazujących za zbiegające się przestępstwa.

Poglądy dotyczące przedawnienia wykonania kary orzeczonej w wyroku łącznym nie zawsze były jednolite. O ile Sąd Najwyższy od lat zajmuje w tej kwestii konsekwentne stanowisko, o tyle w poglądach przedstawicieli doktryny prawa karnego dostrzec można wyraźne wahania i rozbieżności.

Na gruncie poprzednio obowiązującego kodeksu karnego z 1969 r. Sąd Najwyższy sformułował tezę, zgodnie z którą w wypadku wydania wyroku łącznego bieg przedawnienia wykonania kary liczy się od daty uprawomocnienia się poszczególnych wyroków. W wypadku więc wyroku łącznego przedawnienie wykonania kary powinno nastąpić nie co do kary łącznej, lecz co do kar zasadniczych wymierzonych w każdym z wyroków skazujących

za poszczególne czyny, na podstawie których wydano wyrok łączny¹. W kolejnej uchwale związanej z tą problematyką Sąd Najwyższy stwierdził, że terminy przedawnienia wykonania kary odnoszą się do kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa, a nie do kary łącznej orzeczonej za zbiegające się przestępstwa².

Po wejściu w życie obecnego kodeksu karnego A. Zoll wyraził zapatrywanie, że przedawnienie wykonania kary odnieść trzeba do kary, która ma być wykonywana. Karą, która jest wykonywana w razie zbiegu przestępstw jest kara łączna. Zgodnie zaś z art. 576 § 1 k.p.k. wyroki podlegające połączeniu nie ulegają wykonaniu w zakresie objętym wyrokiem łącznym. Stąd też, w razie wydania wyroku łącznego, bieg terminu przedawnienia wykonania kary rozpoczyna się od uprawomocnienia się tego wyroku, zaś terminy określone w art. 103 § 1 k.k. odnoszą się do kary łącznej, a nie do poszczególnych kar wymierzonych za zbiegające się przestępstwa³. Z poglądem tym zgodził się R. Góral⁴, a także A. Marek, według którego terminy przedawnienia wykonania kary odnoszą się do podlegającej wykonaniu kary łącznej, a nie do kar jednostkowych, które uległy połączeniu i nie będą wykonywane⁵.

W doniosłej w tej kwestii uchwale z dnia 25 marca 2003 r., która do dziś wyznacza kierunek interpretacji art. 103 § 1 k.k. w zakresie biegu terminu przedawnienia wykonania kary w przypadku wydania wyroku łącznego, Sąd Najwyższy uznał, że termin przedawnienia wykonania kary pozbawienia wolności biegnie od uprawomocnienia się wyroku skazującego, niezależnie od tego, czy w późniejszym okresie zapadły orzeczenia modyfikujące jej wymiar⁶. W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy podtrzymał swój wcześniejszy pogląd wskazując, że przeciwko odejściu od dotychczasowej linii orzecznictwa przemawiają przede wszystkim następujące względy:

- wnioski wynikające z wykładni językowej przepisu art. 103 § 1 k.k., w którym mowa jest o „wyroku skazującym”, utożsamianym ze skazaniem za konkretne przestępstwo,
- przedawnienie ma głównie charakter materialnoprawny, przeto decydującego znaczenia nie mogą mieć przesłanki procesowe,

---

¹ Uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 1976 r., sygn. VII KZP 18/76, OSNKW 1977, nr 3, poz. 18, z glosami K. Marszała, PiP 1977, nr 11, s. 177-182 i K. Czajkowskiego, OSPiKA 1978, nr 4, s. 145-147.

² Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 września 1978 r., sygn. VII KZP 26/78, OSNKW 1978, nr 11, poz. 126.

³ A. Zoll, [w:] K. Buchała, A. Zoll, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do art. 1-116 Kodeksu karnego, t. 1*, Kraków 1998, s. 594-595.

⁴ R. Góral, *Kodeks karny. Praktyczny komentarz*, Warszawa 1998, s. 155.

⁵ A. Marek, *Komentarz do Kodeksu karnego. Część ogólna*, Warszawa 1999, s. 278; tenże, *Prawo karne*, Warszawa 2000, s. 384.

⁶ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 2003 r., sygn. I KZP 4/03, OSNKW 2003, nr 3-4, poz. 27; dalej: uchwała I KZP 4/03.

- zarówno kara łączna, jak i wyrok łączny, to instytucje pozwalające na łagodzenie sytuacji skazanego w zakresie kar orzeczonych za kilka przestępstw lub w kilku wyrokach.

Uchwała I KZP 4/03 spotkała się z niemal pełną akceptacją w piśmiennictwie⁷. Również A. Zoll, A. Marek i R. Góral ostatecznie podzielili argumenty Sądu Najwyższego i wycofali się z zajętego wcześniej stanowiska. Od tej pory przyjęli, że bieg terminu przedawnienia wykonania kary, w razie wydania wyroku łącznego, rozpoczyna bieg od uprawomocnienia się wyroku skazującego wchodzącego w skład wyroku łącznego⁸.

Zasadność argumentów przedstawionych w uchwale I KZP 4/03 uznawana jest też w orzecznictwie sądów powszechnych⁹.

Mając zatem pełną świadomość, że przytoczony wyżej pogląd dominuje w nauce prawa i judykaturze, mimo wszystko chciałbym przedstawić szereg kontrargumentów podających w wątpliwość jego słuszność.

Niewątpliwie rację ma Sąd Najwyższy wskazując, że w art. 103 § 1 k.k. mowa jest o wyroku skazującym. Tyle tylko, że tak w doktrynie, jak i w judykaturze zgodnie uznaje się, że wyrok łączny jest szczególnym rodzajem wyroku skazującego¹⁰, czy też nowym wyrokiem

---

⁷ Zob. R. A. Stefański, Przegląd uchwał Izby Karnej oraz Izby Wojskowej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego materialnego, prawa karnego skarbowego i prawa wykroczeń za 2003 rok, WPP 2004, nr 1, s. 91-94; K. Postulski, [w:] Z. Hołda, K. Postulski, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Gdańsk 2006, s. 132; tenże, *Umorzenie i zawieszenie postępowania wykonawczego*, Prok. i Pr. 2011, nr 7-8, s. 97-98; A. Sakowicz, [w:] M. Błaszczak, J. Długosz, M. Królikowski, J. Lachowski, A. Sakowicz, A. Walczak-Żochowska, W. Zalewski, R. Zawłocki, S. Żółtek, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do artykułów 32-116, Tom II*, Warszawa 2011, s. 951-952; A. Grześkowiak, [w:] F. Ciepły, M. Gałązka, A. Grześkowiak, R. G. Hałas, S. Hypś, D. Szeleszuk, K. Wiak, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 580-581; N. Kłaczyńska [w:] J. Giezek, N. Kłaczyńska, G. Łabuda, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 634; M. Mozgawa, [w:] M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, M. Mozgawa, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 241; Z. Cwiąkalski, (w:) L. K. Paprzycki (red.), *System prawa karnego, Tom 4, Nauka o przestępstwie. Wyłączenie i ograniczenie odpowiedzialności karnej*, Warszawa 2013, s. 768-769; odmiennie: S. Paweła, Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 2003 r., sygn. I KZP 4/03, OSP 2004, nr 2, poz. 23, s. 100; L. Wilk, [w:] J. Bojarski, M. Bojarski, M. Filar, W. Filipkowski, O. Górniok, E. Guzik-Makaruk, S. Hoc, P. Hofmański, M. Kalitowski, M. Kulik, L. K. Paprzycki, E. Pływaczewski, W. Radecki, Z. Sienkiewicz, Z. Siwik, R. A. Stefański, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, L. Wilk, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 555-556.

⁸ A. Zoll, [w:] G. Bogdan, Z. Cwiąkalski, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz. Tom I. Komentarz do art. 1-116 k.k.*, Kraków 2004, s. 1316; A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2005, s. 315-316; R. Góral, *Kodeks karny. Praktyczny komentarz*, Warszawa 2007, s. 203.

⁹ Zob. np. postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 8 lutego 2010 r., sygn. II AKz w 47/10, LEX nr 568547.

¹⁰ Zob. Z. Gostyński, [w:] J. Bratoszewski, L. Gardocki, Z. Gostyński, S. M. Przyjemski, R. A. Stefański, S. Zabłocki, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom II*, Warszawa 1998, s. 823; D. Kala, *Postępowanie w przedmiocie wydania wyroku łącznego. Zagadnienia karnomaterialne i procesowe*, Toruń 2003, s. 44, 215; G. Artymiak, M. Klejnowska, C. P. Kłak, A. Masłowska, Z. Sobolewski, P. K. Sowiński, *Proces karny. Część szczególna*, Warszawa 2012, s. 331; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 21 października 2004 r., sygn. II AKa 287/04, Prok. i Pr. 2005, dodatek „Orzecznictwo”, nr 9, poz. 27, postanowienie Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 8 czerwca 2005 r., sygn. II AKz w 273/05, LEX nr 270645, wyrok Sądu Okręgowego w

skazującym¹¹, który nie rozstrzyga o kwestii winy, o której już prawomocnie orzeczono w podlegających połączeniu wyrokach, lecz tylko o kwestii kary (łącznej). Z tego też powodu do wyroku łącznego stosuje się odpowiednio art. 413 § 2 k.p.k. – określający wymogi wyroku skazującego – który w tym przypadku nakłada na sąd obowiązek precyzyjnego ustalenia wszystkich wyroków, których kary wyznaczają podstawę i granice nowej kary łącznej¹². Zgodnie z regułą *lege non distinguente nec nostrum est distinguere* należy zatem uznać, że art. 103 § 1 k.k. odnosi się także do wyroku łącznego, jako szczególnego rodzaju wyroku skazującego. Tym samym nietrafny jest pierwszy z argumentów Sądu Najwyższego sugerujący, że „wyrok skazujący” w rozumieniu art. 103 § 1 k.k., to wyłącznie taki, który utożsamiany jest ze skazaniem za konkretne przestępstwo.

Odnosząc się do kolejnego argumentu Sądu Najwyższego, zgodnie z którym przedawnienie ma głównie charakter materialnoprawny, w związku z czym odejścia od dotychczasowej linii orzecznictwa nie mogą uzasadniać przesłanki procesowe, należy zgodzić się, że zwolennicy koncepcji, aby początek biegu terminu przedawnienia odnosić do orzekanej w wyroku łącznym kary łącznej, powoływali się dotąd wyłącznie na treść art. 576 § 1 k.p.k. Trzeba jednak dodatkowo zauważyć, że instytucja wyroku łącznego służy realizacji norm prawa karnego materialnego, regulujących kwestie związane z orzekaniem kary łącznej, w sytuacji kiedy sprawca jest skazany różnymi wyrokami jednostkowymi. Celem takiego wyroku jest więc stosowanie regulacji dotyczących kary łącznej nie tylko do sprawców sądzonych w jednym postępowaniu, ale także do sprawców, którzy zostali skazani w różnych postępowaniach za przestępstwa pozostające w realnym zbiegu. W konsekwencji sytuacja prawna sprawcy sązonego za wiele czynów w jednym postępowaniu nie powinna różnić się od sytuacji sprawcy, wobec którego prowadzono wiele postępowań¹³.

Także sama kara łączna jest niewątpliwie instytucją prawa materialnego. W sytuacji wymierzenia kary łącznej w jednym wyroku skazującym, którym osądzono przestępstwa pozostające w zbiegu, przedawnienie wykonania kary powinno odnosić się właśnie do kary

---

Bydgoszczy z dnia 21 sierpnia 2013 r., sygn. IV Ka 397/13, www.orzeczenia.ms.gov.pl, wyrok Sądu Okręgowego w Elblągu z dnia 10 października 2013 r., sygn. VI Ka 381/13, www.orzeczenia.ms.gov.pl.

¹¹ Zob. Z. Kwiatkowski, *Istota i charakter prawny wyroku łącznego*, NP 1988, nr 9, s. 45 i powołaną tam literaturę; J. Warylewski, *Prawo karne. Część ogólna*, Warszawa 2012, s. 382; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2006 r., sygn. I KZP 26/06, LEX nr 203987.

¹² Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 13 października 2005 r., sygn. II AKa 310/05, LEX nr 164591.

¹³ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2013 r., sygn. II KK 84/12, LEX nr 1316081.

łączonej, a nie do orzeczonych za poszczególne przestępstwa kar jednostkowych, które złożyły się na tę karę łączną¹⁴.

W świetle powyższych rozważań nie można zatem różnicować biegu terminu przedawnienia wykonania kary w odniesieniu do kary łącznej i uzależniać sposobu jego liczenia od tego, czy kara łączna została orzeczona w wyniku osądzenia zbiegu przestępstw w jednym wyroku, czy też w wyniku wydania wyroku łącznego, skoro zarówno w jednym, jak i w drugim przypadku cel kary łącznej jest taki sam.

Ponadto należy zwrócić uwagę, że kara łączna orzeczona w wyroku łącznym ma wpływ na szereg instytucji prawa materialnego.

W przypadku kary łącznej pozbawienia wolności, będzie ona mogła stanowić podstawę recydywy specjalnej podstawowej określonej w art. 64 § 1 k.k., przy czym pięcioletni okres przewidziany w tym przepisie biegnie od odbycia w całości lub w części co najmniej 6 miesięcy kary łącznej, a kara za przestępstwo poprzednie, do którego odnosi się podobieństwo przestępstwa ponownego, była orzeczona w rozmiarze co najmniej 6 miesięcy pozbawienia wolności¹⁵. To do kary łącznej pozbawienia wolności będzie odnosiła się również decyzja o warunkowym zwolnieniu na podstawie art. 77 § 1 k.k. i art. 78 k.k., jako że to właśnie ta kara podlega wykonaniu¹⁶. W wypadku łączenia kar pozbawienia wolności, spośród których co najmniej jedna została wymierzona z zastosowaniem art. 77 § 2 k.k., sąd powinien zaś dokonać oceny, czy określone w tym przepisie surowsze ograniczenie do skorzystania przez skazanego z warunkowego zwolnienia należy wyznaczyć w stosunku do kary łącznej¹⁷. Następnie należy wskazać, że w razie odbywania kary łącznej orzeczonej wyrokiem łącznym, to zasadniczo ta kara powinna być też przedmiotem ulaskawienia¹⁸.

Niezwykle istotna dla zagadnienia będącego przedmiotem rozważań jest również regulacja art. 91 § 3 k.k., który określa zasady postępowania w przypadku, gdy sprawca przestępstw należących do ciągu przestępstw z art. 91 § 1 k.k. został skazany różnymi wyrokami, w odrębnych postępowaniach. Orzekając karę w wyroku łącznym sąd musi

---

¹⁴ Por. T. Bojarski, *Polskie prawo karne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2012, s. 344; mimo aprobowania poglądu Sądu Najwyższego zawartego w uchwale I KZP 4/03, wątpliwości w tym zakresie dostrzegał także A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 290.

¹⁵ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 1985 r., sygn. VI KZP 5/85, OSNKW 1985, nr 7-8, poz. 54, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2006 r., sygn. IV KK 464/05, LEX nr 293645, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2010 r., sygn. V KK 331/10, LEX nr 667534, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2011 r., sygn. V KK 130/11, LEX nr 817562, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 marca 2013 r., sygn. IV KK 51/13, Prok. i Pr. 2013, dodatek „Orzecznictwo”, nr 6, poz. 6.

¹⁶ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 7 lipca 2010 r., sygn. II AKz w 521/10, LEX nr 628246, postanowienie Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 22 września 2010 r., sygn. II AKz w 719/10, LEX nr 852384.

¹⁷ J. Lachowski, *Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności*, Warszawa 2010, s. 242-243.

¹⁸ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 września 2003 r., sygn. III KO 31/03, LEX nr 80720.

każdorzazowo badać, czy poszczególne skazania dotyczą czynów (przestępstw), które mogłyby utworzyć ciąg przestępstw. Obowiązek taki wynika wprost z treści art. 91 § 3 k.k.¹⁹. Wyjątkowo, kara orzekana w wyroku łącznym na tej podstawie nie jest jednak karą łączną. Jej wymiar zostaje bowiem ukształtowany w oparciu o reguły wymiaru kary za ciąg przestępstw, tak samo jak gdyby wszystkie czyny objęte ciągiem były osądzone w jednym postępowaniu, a więc stosownie do art. 91 § 1 k.k. Oznacza to, że w miejsce kar jednostkowych w wyroku łącznym orzeka się karę na podstawie przepisu, którego znamiona wyczerpuje każde z przestępstw objętych ciągiem do górnej granicy ustawowego zagrożenia przewidzianego w tym przepisie, zwiększonego o połowę²⁰. Innymi słowy, stwierdzając istnienie ciągu przestępstw na etapie wydawania wyroku łącznego, sąd orzeka jedną karę, nie będącą jednak karą łączną, która niejako zastępuje dotychczasowe kary jednostkowe orzeczone za poszczególne przestępstwa wchodzące w skład ciągu przestępstw. Kary te w żaden sposób nie wpływają przy tym na wymiar nowej kary, która jest orzekana wyłącznie na zasadach określonych w art. 91 § 3 k.k. Przepis art. 91 § 3 k.k. ma więc charakter szczególny wobec art. 86 k.k.²¹. W przypadku kary orzeczonej w wyroku łącznym w trybie art. 91 § 3 k.k. należy przyjąć, że to właśnie do niej będą odnosiły się terminy przedawnienia wykonania kary wskazane w art. 103 § 1 k.k. W efekcie termin przedawnienia wykonania takiej kary rozpocznie swój bieg od uprawomocnienia się wyroku łącznego, a nie od uprawomocnienia się poszczególnych wyroków skazujących.

Jak zatem widać wyrok łączny nie tylko służy realizacji norm prawa karnego materialnego, ale może wywierać wpływ, czy wręcz wymuszać stosowanie wskazanych wyżej instytucji o charakterze materialnoprawnym. Nie ma więc żadnych podstaw do wykluczania wpływu takiego wyroku również na instytucję przedawnienia. Jednocześnie nie

---

¹⁹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 6 października 1999 r., sygn. II AKa 284/99, LEX nr 144216.

²⁰ Zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 29 czerwca 2006 r., sygn. II AKa 173/06, LEX nr 198627, a także M. Gałązka, [w:] F. Cieply, M. Gałązka, A. Grześkowiak, R. G. Hałas, S. Hyps, D. Szeleszuk, K. Wiak, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 532; odmiennie Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 6 grudnia 2012 r., sygn. II AKa 219/12, LEX nr 1353490, według którego przepis art. 91 § 3 k.k. nie obliuguje do orzekania jednej kary w miejsce prawomocnie orzeczonych w dwóch lub więcej wyrokach kar za przestępstwa należące do określonego w art. 91 § 1 k.k. ciągu przestępstw, lecz jedynie dodatkowo koryguje górną granicę orzekanej w wyroku łącznym kary łączącej kary wymierzone w różnych wyrokach za przestępstwa należące do ciągu przestępstw – ten ostatni pogląd należy jednak uznać za błędny, bo w odróżnieniu od pozostałych przepisów dotyczących wyroku łącznego zawartych w Rozdziale IX kodeksu, w art. 91 § 3 k.k. wyraźnie mowa jest o orzeczonej w wyroku łącznym „karze”, a nie „karze łącznej”, brak w nim również odesłania do stosowania innych przepisów k.k., w szczególności art. 86.

²¹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 18 lipca 2002 r., sygn. II AKa 249/02, LEX nr 77502; P. Kardas, [w:] G. Bogdan, Z. Cwiąkański, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, *Kodeks karny. Część ogólna. Tom I. Komentarz do art. 1-116 k.k.*, Warszawa 2012, s. 1176.

można też twierdzić, że odejście od dotychczasowej linii orzecznictwa uzasadniałyby wyłącznie względy procesowe.

Bez znaczenia pozostaje przy tym fakt, że odniesienie terminu przedawnienia do kary orzeczonej w wyroku łącznym może w istocie doprowadzić do wydłużenia terminu przedawnienia wykonania kary, co w efekcie pogorszy sytuację skazanego. Wiąże się to z ostatnim argumentem Sądu Najwyższego, zgodnie z którym zarówno kara łączna, jak i wyrok łączny, to instytucje pozwalające na łagodzenie sytuacji skazanego w zakresie kar orzeczonych za kilka przestępstw lub w kilku wyrokach. Już od razu trzeba zaznaczyć, że pogląd ten nie znajduje dziś żadnego uzasadnienia. Przecież dopiero wydając wyrok łączny sąd ma obraz pełnej przestępczej działalności skazanego, toteż nie sposób z góry zakładać, że wyrokiem łącznym należy polepszać (łagodzić) jego sytuację. Kara orzekana w wyroku łącznym nie może być zatem postrzegana jako instrument bezwzględnie łagodzenia odpowiedzialności karnej skazanych, zwłaszcza, że z uwagi na ich niejednokrotną aktywność przestępczą mogłoby to być rażąco niesprawiedliwe²². Przytoczony wyżej argument Sądu Najwyższego uległ już zresztą dezaktualizacji. Obecnie w orzecznictwie ugruntowało się bowiem trafne stanowisko, wedle którego wyrok łączny może pogorszyć sytuację skazanego²³ i to nawet wtedy, gdy postępowanie w tym przedmiocie toczy się na wniosek samego skazanego²⁴.

Pojawiające się niekiedy twierdzenia przeciwne²⁵ są całkowicie bezpodstawne. Wszak w Kodeksie karnym znajduje się wiele przepisów, których zastosowanie przy wydawaniu wyroku łącznego prowadzi lub może doprowadzić do pogorszenia sytuacji skazanego. Wśród nich wymienić trzeba przede wszystkim:

- art. 86 § 1 k.k. dający sądowi możliwość wymierzenia kary łącznej grzywny do 810 stawek dziennych, a kary łącznej ograniczenia wolności, którą w tym przypadku wymierza się w miesiącach i latach, do 2 lat, co w odniesieniu do grzywny jest

---

²² Por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2013 r., sygn. IV KK 194/12, LEX nr 1292222.

²³ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1 października 2002 r., sygn. V KK 73/02, LEX nr 56827, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2007 r., sygn. V KK 419/06, OSNKW 2007, nr 10, poz. 74, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 sierpnia 2007 r., sygn. II KK 96/07, LEX nr 310627, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2008 r., sygn. IV KK 113/08, LEX nr 469408, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2011 r., sygn. IV KK 159/11, Prok. i Pr. 2011, dodatek „Orzecznictwo”, nr 11, poz. 3, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2012 r., sygn. V KK 158/11, LEX nr 1157585, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2013 r., sygn. IV KK 194/12, LEX nr 1292222.

²⁴ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2012 r., sygn. III KK 52/12, LEX nr 1220872.

²⁵ Zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2003 r., sygn. V KK 233/03, LEX nr 82448, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2004 r., sygn. IV KK 168/04, LEX nr 137460, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2008 r., sygn. IV KK 45/08, Prok. i Pr. 2008, dodatek „Orzecznictwo”, nr 6, poz. 6, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2013 r., sygn. III KK 401/12, OSNKW 2013, nr 8, poz. 68.

drugim, a kary ograniczenia wolności – trzecim przewidzianym przez kodeks przypadkiem podwyższenia górnej granicy tych kar²⁶,

- art. 86 § 2 k.k.²⁷ w zw. z art. 33 § 3 k.k. nakazujące sądowi wymierzającemu w wyroku łącznym karę łączną grzywny określenie na nowo wysokości stawki dziennej, której wysokość nie może przekraczać najwyższej ustalonej poprzednio. Daje to wyraźną możliwość pogorszenia sytuacji skazanego, ponieważ granice wysokości stawki dziennej wyznacza z jednej strony art. 33 § 3 k.k. (tj. 10 zł jako dolny próg), z drugiej zaś strony najwyższa stawka przyjęta w orzeczeniach wydanych za pozostające w zbiegu przestępstwa²⁸. Kwotowe wielkości orzeczonych grzywien nie mają zaś w tej sytuacji żadnego znaczenia²⁹. Dla przykładu, w przypadku łączenia grzywien w liczbie 30, 100 i 70 stawek dziennych, których wysokość ustalono odpowiednio na 20 zł, 30 zł i 100 zł, sąd może ustalić wysokość stawki dziennej całej kary łącznej grzywny (wymierzonej w granicach od 100 do 200 stawek dziennych) aż do 100 zł,
- art. 86 § 3 k.k. w zw. z art. 35 § 1 albo 2 k.k., na mocy których wymierzając karę łączną ograniczenia wolności, sąd ma obowiązek określenia na nowo wymiaru czasu nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne albo wysokości potrąceń. Powoduje to, że przy orzekaniu kary łącznej ograniczenia wolności możliwe jest określenie nawet maksymalnego wymiaru nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne (tj. do 40 godzin w stosunku miesięcznym) albo maksymalnego potrącenia wynagrodzenia za pracę (do 25% w stosunku miesięcznym), bez względu na wymiar pracy na cele społeczne lub wysokość potrąceń określonych w poszczególnych wyrokach³⁰,

---

²⁶ Obok nadzwyczajnego obostrzenia wskazanego w art. 38 § 2 k.k., a także art. 58 § 3 k.k. dającego możliwość zaostżenia górnej granicy kary ograniczenia wolności.

²⁷ Który to przepis znajduje zastosowanie tylko w wypadku orzekania kary łącznej grzywny w wyroku łącznym – zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2006 r., sygn. II KK 346/05, OSNKW 2006, nr 3, poz. 30, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2008 r., sygn. V KK 385/08, LEX nr 567156, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2012 r., sygn. WA 22/12, LEX nr 1226807.

²⁸ Por. P. Kardas, [w:] G. Bogdan, Z. Cwiąkański, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, *Kodeks karny...*, op. cit., s. 1065; W. Furman, Glosa do wyroku SN z dnia 10 października 2011 r., II KK 83/11, GSP – Przegląd orzecznictwa 2012, nr 3, poz. 7, s. 89-90.

²⁹ A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 260.

³⁰ Por. L. Tyszkiewicz, [w:] O. Górniok, S. Hoc, M. Kalitowski, S. M. Przyjemski, Z. Sienkiewicz, J. Szumski, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, *Kodeks karny. Komentarz. Tom I. Art. 1-116*, Gdańsk 2005, s. 695; P. Kardas, [w:] G. Bogdan, Z. Cwiąkański, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, *Kodeks karny...*, op. cit., s. 1090-1091; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 stycznia 2006 r., sygn. WK 26/05, LEX nr 171905 z glosą S. M. Przyjemskiego, WPP 2006, nr 2, s. 148-152; odmiennie, lecz nietrafnie Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 12 kwietnia 2012 r., sygn. II AKa 114/12, LEX nr 1217457.

- art. 87 k.k. zobowiązujący sąd do wymierzenia kary łącznej pozbawienia wolności w razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności i ograniczenia wolności, przy przyjęciu, że miesiąc ograniczenia wolności równa się 15 dniom pozbawienia wolności. Nie ulega wątpliwości, że kara pozbawienia wolności jest rodzajowo surowsza, niż kara ograniczenia wolności, przez co sytuacja skazanego ulega w ten sposób pogorszeniu,
- art. 88 k.k. *in fine*, zgodnie z którym w wypadku zbiegu dwóch lub więcej kar 25 lat pozbawienia wolności sąd może orzec jako karę łączną karę dożywotniego pozbawienia wolności,
- art. 85 k.k. w zw. z art. 89 § 1a k.k. dające sądowi możliwość wymierzenia w wyroku łącznym kary łącznej pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania w przypadku łączenia kar pozbawienia wolności orzeczonych z warunkowym zawieszeniem ich wykonania,
- art. 85 k.k. w zw. z art. 89 § 1 k.k. w zw. z art. 89 § 1a k.k. stanowiące podstawę prawną wymierzenia w wyroku łącznym bezwzględnej kary pozbawienia wolności orzeczonej w wyniku połączenia kar pozbawienia wolności wymierzonych za zbiegające się przestępstwa z warunkowym zawieszeniem i bez warunkowego zawieszenia ich wykonania³¹,
- art. 89 § 2 k.k., zgodnie z którym orzekając karę łączną pozbawienia wolności lub ograniczenia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania, sąd może orzec grzywnę określoną w art. 71 § 1 k.k., nawet wtedy, gdy nie została ona wcześniej orzeczona za pozostające w zbiegu przestępstwa,
- art. 89 § 3 k.k. obligujący sąd do orzeczenia na nowo okresu próby oraz związanych z nim obowiązków w razie zbiegu orzeczeń o okresach próby. W takiej sytuacji po orzeczeniu w wyroku łącznym kary łącznej z warunkowym zawieszeniem jej wykonania sąd może ustanowić dłuższy, niż dotychczas okres próby, a także nałożyć na skazanego dodatkowe obowiązki określone w art. 72 i art. 73 k.k. Sąd nie jest przy tym związany dotychczasowymi rozstrzygnięciami w tym zakresie, oczywiście za wyjątkiem sytuacji, gdy dany obowiązek został już wykonany i nie zachodzi nowa podstawa do jego nałożenia w ramach zawieszenia wykonania kary łącznej³²,

---

³¹ Uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2013 r., sygn. I KZP 13/13, LEX nr 1394021.

³² A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 266-267.

- opisywany wyżej art. 91 § 3 k.k., na mocy którego za przestępstwa należące do ciągu przestępstw sąd może orzec w wyroku łącznym karę do górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę, przewidzianego w przepisie, którego znamiona każde z tych przestępstw wyczerpuje, bez względu na wysokość dotychczasowych kar orzeczonych w wyrokach jednostkowych.

Teza o zakazie pogarszania sytuacji skazanego na etapie wydawania wyroku łącznego nie tylko pozbawiona jest więc jakichkolwiek podstaw aksjologicznych, ale nie znajduje też oparcia w obowiązujących przepisach. Jednocześnie, skoro szereg regulacji zawartych w kodeksie karnym wprost przewiduje możliwość pogorszenia sytuacji skazanego, to nic nie stoi na przeszkodzie do przyjęcia, że art. 103 § 1 k.k. – interpretowany w ten sposób, że przedawnienie wykonania kary winno być liczone od dnia uprawomocnienia się wyroku łącznego, nie zaś od uprawomocnienia się poszczególnych wyroków skazujących za zbiegające się przestępstwa, wchodzących w skład tego wyroku łącznego – również może pogorszyć jego sytuację.

W oparciu o powyższe uważam, że istnieją wszelkie podstawy do odejścia od dotychczasowego rozumienia art. 103 § 1 k.k. odnośnie przedawnienia wykonania kary w razie wydania wyroku łącznego. Określone w tym przepisie terminy przedawnienia wykonania kary powinny być odnoszone do kary orzeczonej wyrokiem łącznym (która nie zawsze jest karą łączną), a nie do kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa objęte tym wyrokiem. Bieg terminu przedawnienia kary rozpoczyna się natomiast nie od uprawomocnienia się jednostkowych wyroków skazujących, lecz od dnia uprawomocnienia się wyroku łącznego.

ABSTRACT

An article raises the issue of the punishment execution's limitation related to penalties given by the aggregated verdict. An author presents previous opinions on that problem and he convinces that statutory time limits of the punishment execution should apply to the aggregated penalty and to the penalty given as prescribed by article 91 § 3 of the Penal Code. The time limits should not apply to the penalties imposed for individual offences that were subject to the aggregated verdict. That is why the period of the punishment execution's limitation should start when the aggregated sentence is valid. So, the time of validity determined for single sentences does not apply.